

# درباره استان

## درباره استان کردستان

تاریخچه استان

استان کردستان بخشی از سرزمینی است که تحت حکومت مادها اداره می شده است. کردها یکی از شعبه های مشهور نژاد آریایی هستند که از حدود 2000 سال پیش از میلاد مسیح از شرق به ایران وارد شده و به شمال غربی و مشرق دریاچه ارومیه مهاجرت نموده اند و محققان در آریایی بودن آنها شکی ندارند.

کردها مردمانی ایرانی تبار هستند که زبان، فرهنگ و آداب و سنن آنان در ارتباط و پیوند با دیگر مردمان در قلمرو زیست اقوام ایرانی است. بر اساس مت کتیبه داریوش در تخت جمشید و بیستون دولت ماد در سال 550 پیش از میلاد مسیح در قلمرو دولت هخامنشیان قرار داشته است در عصر سلجوقیان و به ویژه در عهد حکومت طغرل بیگ تمامی ناحیه جبال کوهستانی غرب ایران (کردستان) به عراق عجم نام گذاری شده، زیرا القایم با... خلیفه عباسی طی منشوری در سال 437 ه. ق از طغرل بیگ سلجوقی به عنوان ملوک العراقین نام برده است.

عطاءالملک جوینی در بیان نبرد هلاکوخان مغول به فرقه اسماعیله و ارسال تدارکات و پشتیبانی آنان از ولایت اکراد یاد کرده است. به نظر می رسد که در دوره ایلخانان مغول کردستان از عراق عجم شده باشد در اوایل قرن هفتم هجری سلیمان شاه از ترکمانان ایوه بر آن حکومت کرده است. شرف الدیم بلیسی حدود کردستان را در روزگار صفوی و در کتاب شرف نامه خود با افزودن ولایت لرستان يك جا ذکر می کند و در شرف نامه سرزمین لرستان و قوم لر را با کردها یکی می شمارد.

در تقسیمات روزگار صفویه کردستان ولایتی است که از ولایت کرمان نشان جدا و شامل چهار حاکم نشین خورخوره، جوانرود، اورامان و الکاء بانه بود. پس از انقلاب مشروطیت بر اساس قانون مصوب 1325/2/14 هجری قمری بر طبق قانون تشکیل ایلات و ولایات و دستورالعمل آن ایران به چهار ایالت و 23 ولایت در تقسیمات جدید تقیم که کردستان اردلان به دلیل حکومت خاندان اردلان (یکی از خاندان های کرد) بر آن به نام خوانده شده است.

در اولین تصمیم گیری درباره تقسیمات جدید کشوری به موجب تصویب نامه شماره 1375 - 1316/9/9 شمسی ایران به 6 استان تقسیم شد که استان غرب مشتمل بر شهرستان های کردستان ، کرمانشاهان ، گروس ، باوندپود (کلهر) ، پشت کوه و لرستان بود . مساحت استان کردستان 29137 کیلومتر مربع و دارای 180 کیلومتر مرز مشترک در قسمت غربی خود با کشور عراق است . این استان از شمال به استان های آذربایجان غربی و زنجان و از جنوب به استان کرمانشاه و از شرق به استان همدان محدود است . آب و هوای استان در ناحیه شمالی آب و هوای نسبتا سرد و در نواحی جنوبی معتدل کوهستانی است و دارای فلات های مرتفع و خشک و دشت های حاصلخیز مانند دشت مریوان ، دشت اوباتو ، دشت ئیلاق یا دهگلان ، دشت قروه و دشت کامیارن است . رودهای استان با توجه به وضع طبیعی و توپوگرافی منطقه دارای مشخصات خاصی هستند مانند پایین بودن بستر رودخانه از سطح زمین های مجاوره ، افزایش آب در فصل بهار ، غیر قابل استفاده برای قایقرانی و ...

این رودخانه ها به سه حوزه دریای خزر ، دریاچه ارومیه و خاك عراق وارید می شوند . کوه های کردستان قسمتی از کوه های غرب ایران را تشکیل داده اند و مهم ترین آنها برانان در شرق چهل چشمه (چهل چمه) به ارتفاع 3120 متر در غرب دیواندره - کوه عوالان به ارتفاع 2665 متر در بین گاورود و کامیارن ، قره داغ داغ به ارتفاع 3120 متر در شمال بیجار ، گوژه به ارتفاع 2666 متر در بین دهگلان و سنندج ، کوه آبیدر به ارتفاع 2550 متر در سنندج ، کوه بزرگ شاهو به ارتفاع 3325 متر که بلندترین کوهستان استا است . براساس نتایج سرشماری عمومی سال 1390 جمعیت استان 1493645 نفر بوده است که 99.7 درصد جمعیت استان مسلمان هستند و بیشتر مردم تابع و پیرو مذهب شافعی و بقیه نیز پیرو مذهب تشیع هستند .

مرکز استان کردستان شهر سنندج است که در فاصله 520 کیلومتری جنوب غربی تهران قرار دارد که بنیاد جدید آن در سال 1046 هجری قمری توسط سلیمان خان اردلان پایه گذاری شد .

این شهر دارای بازار ع مساجد ، حمام ها و عمارات متعدد و قدیمی است که مجموعه ای از آثار فرهنگی را در خود جای داده که از مهمترین آنها می توان به موزه سنندج - خانه کرد - مسجد دارالاحسان (جامع) باغ و عمارات خسروآباد ، مسجد والی ، بازار قدیمی و بازار سرتپوله - مسجد رشید قلعه بیگی ، مسجد میرزا فرج الله ، قرآن نگل ، مسجد وزیر ، مسجد وکیل ، کلیسای سنندج ، امام زاده پیر عمر ،

امام زاده هاجر خاتون ، پل قشلاق ، حمام های پاشا خان ، خان ، وکیل الملك ، دوخزینه ، شیشه و عمارت آصف دیوان ، عمارت و باغ آیت الله مدوخ ، عمارت امجدالاشراف ، عمارت مشیردیوان ، ساختمان شهرداری مرکزی و موزه تاریخ طبیعی را می توان نام برد .

در این استان مجموعاً 10 شهرستان ، 29 شهر ، 31 بخش و 86 دهستان و 1697 آبادی دارای سکنه و 187 آبادی خالی از سکنه است. شهرستان های استان عبارتند از : سنندج ، سقز ، مریوان ، بانه ، بیجار ، سروآباد ، قروه ، کامیارن ، دیواندره و دهگلان که هر يك از این شهرستان ها دارای آثار فرهنگی و باستانی بوده و در مریوان دریاچه زریوار که بزرگترین و تنها دریاچه آب شیرین ایران است قرار دارد . مراتع و فضاهای گردشگری زیادی در این استان وجود دارد که در فصل های بهار و تابستان بهترین آب و هوا را داشته و زیبایی طبیعت آن زبانزد خاص و عام است .

مردمان کرد آریایی نژاد هستند که چندین هزار سال قبل از میلاد به این منطقه مهاجرت کرده اند. تاریخ اقوام کرد تا قبل از اسلام چندان روشن نیست. در اسناد سومری و بابلی و اکدی و آشوری نام اقوامی دیده میشود که شباهت به کلمه کرد دارد، ولی از همه نزدیکتر چه از لحاظ زبانشناسی و چه از نظر جغرافیایی و چه از نظر توصیفی، نام قومی است به نام «کردوخوی» که در کتاب «سفر جنگی» گزنفون ذکر شده است. این قوم در کوهها و دره های میان عراق و ارمنستان و مخصوصاً در محلی که امروزه «زخو» نامیده میشود و در شصت کیلومتری شمال غربی موصل در عراق قرار دارد، ساکن بوده اند. گزنفون، آنان را تا هنگامی که به جلگه های شمال رسیدند، تعقیب کردند و صدماتی نیز بر آنها وارد آوردند. «پولیبیوس» (دویست- یکصد و بیست ق.م) نیز از اقوامی که در قسمتهایی از آذربایجان کنونی زندگی میکردند و به نام «کورتییوی» یا «کورتیای» خوانده میشدند، یاد میکند. «استرابون» و «لیوی» میگویند که این اقوام در فارس نیز ساکن بوده اند. چنانکه در زمان ساسانیان و اوایل اسلام چادرنشینان کوهستانهای فارس را کرد میخواندند. اگر تاریخ اقوام کرد در پیش از اسلام تاریک و مبهم است، تاریخ آنان در پس از اسلام در پرتو تألیفات مورخان اسلامی تا اندازه های روشنتر است، ولی در این دوره هم، چون از کرد بهطور فرعی و ثانوی- ضمن اخبار ممالک اسلامی- سخن به میان آمده، درباره تاریخ این قوم بهطور اساسی و مستمر مطلب کاملی نوشته نشده است و فقط در دوره صفوی نخستین کتاب مهم درباره قوم کرد به زبان فارسی تدوین شده که همان «شرفنامه بدلیسی» است. اعراب در تاریخ شانزده یا بیست

ه. ق. قلعهها و استحکامات کردها را تصرف کردند. در بیستوسه ه. ق. که سپاه عربی در ایالت فارس مشغول فتوحات بود، اکراد فارس در دفاع از فسا و دارابجرد شرکت داشتند. فتح شهر «زور» و «داراباذ» که از شهرهای کردنشین بودند، در سال بیستودو ه. ق. صورت گرفت. ابوموسی اشعری در سال بیست و پنج کردان را سرکوب کرد. در سال سی و هشت ه. ق. اکراد ناحیه اهواز در قیام «خریت ابنراشد» برضد امیرالمؤمنین علی(ع) جانب خریت را گرفتند و پس از قتل خریت عده زیادی از ایشان کشته شدند. در سال نود ه. ق. اکراد فارس سر به شورش برداشتند و این شورش بهوسیله «حجاج ابن یوسف ثقفی» سرکوب شد. در سال یکصد و چهل و هشت ه. ق. اکراد موصل قیام کردند و منصور خلیفه عباسی، «خالد برمکی» را برای سرکوبی آنان به آنجا فرستاد و وی نیز شورش کردها را سرکوب کرد. در سال دویست و بیست و چهار ه. ق. یکی از پیشوایان اکراد اطراف موصل به نام «جعفر ابن فهرجیس» برضد خلیفه معتصم سر به شورش گذاشت خلیفه سردار معروف خود «آیتاخ» را به جنگ او فرستاد. آیتاخ پس از جنگی سخت جعفر را کشت و بسیاری از اکراد را مقتول یا اسیر کرد و امیران و زنان و اموال ایشان را به تکریت برد. در سال دویست و سی و یک ه. ق. اکراد به اطراف اصفهان و فارس تاختند. یکی از سرداران ترک خلیفه به نام «وصیف»، پس از پیروزی، نزدیک به پانصد نفر از آنان را به اسیری به بغداد برد. در سال دویست و هشتاد و یک ه. ق. چادرنشینان عرب با اکراد در نواحی موصل و ماردین متحد شده و تحت رهبری «حمدان ابن حمدون» جنگ علیه معتضد را شروع کردند که به کشته شدن و اسارت گروهی از آنان منجر شد. در سال سیصد و چهارده ه. ق. در زمان خلافت المقتدر بالله و امارات ناصرالدوله حمدانی، در ناحیه موصل یک بار دیگر کردها سر به شورش برداشتند. در فاصله سالهای سیصد و بیست و هفت و سیصد و چهل و پنج ه. ق. شخصی بهنام «دیسلم» که از خوارج بود و پدری عرب و مادری کرد داشت، با گردآوری کردهای آذربایجان، با «آلمسافر» و دیگر حکمرانان آذربایجان به جنگ پرداخت و سرانجام گرفتار شد و در زندان درگذشت. در قرنهای چهارم، پنجم و ششم هجری، «شدادیان» که کرد بودند حکومتهای مستقلی را در نواحی کردنشین تشکیل دادند. خاندان شدادی از قبیله روادی بودند و دولت معروف ایوبی در مروشام از همین خاندان برخاستند. در سال سیصد و نود و پنج ه. ق. عضالدوله دیلمی با کردهای موصل درگیر شد و پس از غلبه، قلاع آنها را ویران کرد و همه سران کرد را به قتل رسانید. در سال سیصد و هفتاد و سه ه. ق. «محمدبن غانم» همراه کردان برزکانی در حوالی قم علیه فخرالدوله دیلمی سر به شورش برداشت، لیکن فخرالدوله دیلمی سر به شورش برداشت، لیکن فخرالدوله

به وسیله «بدر بن حسنویه» با وی از در صلح و آشتی درآمد، اما دیری نپائید که سپاهی را روانه سرکوبی وی کرد. محمد بن غانم در این پیکار شکست خورد و به اسارت سپاهیان فخرالدوله درآمد و در اسارت درگذشت. یکی از رویدادهای مهم دوران زمامداری شرفالدوله دیلمی (سیصد و هفتاد و دو- سیصد و هفتاد و نه ه. ق.) پیکار او در سال سیصد و هفتاد و هفت ه. ق. با بدر بن حسنویه در کرمانشاه است که به پیروزی بدر و شکست شرفالدوله منجر شد. در نتیجه بدر بن حسنویه بر قسمت مهمی از عراق عجم مسلط شد. وی در سال چهارصد و پنج ه. ق. به دست طایفهای کرد که «جورقان» نام داشت، کشته شد. شمسالدوله پسر فخرالدوله دیلمی بلافاصله متصرفات وی را ضمیمه قلمرو خود کرد. شاپور خواست (خرم آباد)، دینور، بروجرد، نهاوند، اسدآباد و قسمتی از اهواز از جمله متصرفات او بودند. ظاهراً اصطلاح کردستان را سلاجقه برای تمیز نواحی کردنشین از ولایت جبال عراق وضع کردند و آن ایالتی بود مشتمل بر سرزمینهای بین آذربایجان و لرستان و قسمتی از اراضی سلسله جبال زاگرس که مرکز آن نیز در ابتدا ناحیه بهار در هجده کیلومتری شمال غربی همدان و بعدها چمچمال در نزدیک کرمانشاه امروزی بود. شهرهای کردستان در زمان حمله مغول از قتل و غارت مصون نماند. در زمان تیمور و ترکمانان قره‌قرونی و آق‌قرونی، کردستان و دیار بکر میدان تاخت و تاز سپاهیان تیمور و ترکمانان شد.

شاه اسماعیل اول- مؤسس سلسله صفویه- به علت این که کردها پیرو مذهب تسنن بودند، چندان روابط حسنهای با آنها نداشت، در مقابل، سلاطین عثمانی در تقویت هرچه بیشتر کردان میکوشیدند. در دوره صفویه دولت ایران به قسمت وسیعی از کردستان آن روز تسلط داشت که دامنه‌های شرقی کوه‌های زاگرس را دربرمیگرفت. با تشکیل سلسله زندیه، برای نخستین بار در تاریخ ایران سلسله‌های کردنژاد به سلطنت رسید. در اواخر سلسله زندیه نیز طایفه دنبلی که یکی از طوایف بزرگ کرد بود، قسمتی از آذربایجان غربی را در تصرف داشتند و مرکز حکومت و قدرت آنها شهر خوی بود. در قرن نوزدهم میلادی بارها کردها در خاک عثمانی میل باطنی خود را برای رسیدن به استقلال و تشکیل دولتی کردزبان ظاهر کردند. در سال هزار و هشتصد و هفتاد و هشت میلادی شیخ عبیدالله نقشبندی به فکر تأسیس کردستان مستقل تحت حمایت دولت عثمانی افتاد. در سال هزار و هشتصد و هشتاد میلادی طرفداران وی، اطراف ارومیه، ساوجبلاغ، مراغه و میاندوآب را به تصرف خود درآوردند و سپاهیان ایران به زحمت توانستند تجاوز آنان را دفع کنند. در سال هزار و نهصد و چهل و شش میلادی قاضی محمد همزمان با حضور قوای متفقین در ایران و حمایت دولت روسیه شوروی از او،

جمهوری خلق کردستان را که مرکز آن مهاباد بود، تشکیل داد. پس از تخلیه کامل ایران از قوای متفقین و اعزام ارتش دولت مرکزی به نواحی آذربایجان و کردستان، این شورش و جمهوری ناشی از آن نیز از هم متلاشی گردید.

#### مشخصات عمومی

استان کردستان با مساحت 29 هزار کیلومتر مربع که 8.1 درصد سطح کشور و رتبه هجدهم در بین استان های کشور را دارا می باشد ، در غرب ایران و از شمال به استان های آذربایجان غربی و زنجان ، از جنوب به استان کرمانشاه ، از شرق به استان های همدان و زنجان و از شرق به کشور عراق محدود است .

استان دارای 10 شهرستان ، 29 شهر ، 31 بخش و 86 دهستان و 1697 آبادی دارای سکنه و 187 آبادی خالی از سکنه می باشد . بانه ، بیجار ، سقز ، سنندج ، دیواندره ، کامیاران ، قروه ، مریوان ، سروآباد و دهگلان از مهمترین شهرهای استان می باشند .

#### فرهنگ کردستان

استان کردستان یکی از استان های کردنشین در غرب ایران است ، اکثریت ساکنان این استان ، کرد زبان هستند که به لهجه های مختلف تکلم می کنند . درباره زبان کردی مردم شناسان بر این رای هستند که زبان کردی یکی از زبان های گروه هند و اروپایی و ایرانی است .

زبان کردی در استان کردستان و همچنین در استان های الام ، کرمانشاه ، همدان ، آذربایجان غربی و شمال خراسان و دیگر کشورها لهجه های گوناگونی دارد اما مهمترین ، پر تکلم ترین و یا به عبارتی لهجه رسمی و ادبی دو شاخه کرمانجی و سورانی است ، شاخه سورانی در استان کردستان لهجه رایج در ادبیات مکتوب است . دین مردم کردستان اسلام و اکثریت آنها پیرو مذهب تسنن و شافعی می باشند ، شیوه غالب زندگی مردم در این استان سنتی و با هویتی قومی است . وجود حدود 1900 روستا در استان نمایانگر انس مردم به طبیعت و کشاورزی است .

به استناد شواهد و مدارك مستند تاریخی ، قوم کرد از نژاد آریایی هستند که در هزاره اول قبل از میلاد مسیح از کناره های دریای خزر به سلسله کوه های زاگرس آمده و با غلبه بر قدرت آشوریان در نینوا امپراطوری مادها را در قرن هفتم قبل از میلاد در ایران پایه گذاری کردند .

## جمعیت و نیروی انسانی

بر اساس آخرین سرشماری مرکز آمار ایران در سال 1390، استان کردستان 1493645 هزار نفر جمعیت دارد که 66 درصد شهری و 34 درصد را جمعیت روستایی تشکیل می دهد. تراکم نسبی جمعیت معادل 51.2 نفر در کیلومتر مربع است. از 1436680 هزار نفر جمعیت 6 ساله و بالاتر استان، 77.56 درصد با سوادند که این نسبت در مناطق شهری 83.11 درصد و در مناطق روستایی 70 درصد می باشد. جمعیت 10 ساله و بالاتر شاغل استان به تعداد 420 هزار نفر که 27.50 درصد آن در بخش کشاورزی، 24 درصد در بخش صنعت 40.3 درصد در بخش خدمات و 8.2 درصد فعالیت نامشخص و اظهار نشده دارند.

## جاذبه های گردشگری استان

استان کردستان به سبب پیشینه تاریخی طویل خود که در اعماق ایران زمین ریشه دوانده و نیز به علت گستره زیبای جغرافیایی همانند نگینی در پهنای ایران زمین می درخشد و حائز جاذبه های تاریخی فرهنگی و طبیعی است.

## جاذبه های تاریخی فرهنگی

با آثار به جای مانده از ادوار کهن بیانگر قدمت و عظمت استان کردستان می باشد که ذیلا به آنها اشاره می شود.

### الف - آثار تاریخی قبل از اسلام

تپه باستانی زیویه که در 55 کیلومتری جنوب شرقی شهرستان سقز واقع شده است.

غار کرفتو در 72 کیلومتری شهرستان سقز

کتیبه تنگیور که در 25 کیلومتری غرب شهرستان کامیاران واقع شده است که آثار فوق متعلق به دوران قبل از اسلام بوده و قدمت 2 هزار ساله دارند.

### ب - آثار تاریخی بعد از اسلام

مسجد دارالاحسان 1227 هـ - ق

مسجد دارالامان که متعلق به دوران قاجار می باشد و در سنندج واقع شده اند.

عمارت آصف‌الدیوان متعلق به دوران صفویه

بقعه باباگرگر در شهرستان قروه و آثار متعدد دیگر

عمده‌ترین مناسک و مراسم مذهبی استان کردستان به قرار زیر است:

### 1- مراسم پیرشالیار

یکی از عمده‌ترین جشن‌های باشکوه و کم‌نظیر منطقه است که به سبب جاذبه‌ها و ویژگی‌های منحصر به فرد خود فوق‌العاده حائز اهمیت است. محل برگزاری این مراسم روستای اورامان و هر ساله در فاصله دهم و چهاردهم بهمن ماه برگزار می‌گردد. پیرشالیار یک مغ زرتشتی بوده که نزد کردها از احترام فوق‌العاده‌ای برخوردار بوده است.

### 2- موسیقی و رقص کردی

نوع موسیقی استان کردستان شاد و دل‌انگیز بوده و به سبب سرور و شادی که در انسان ایجاد می‌کند او را به رقص و پایکوبی وامی‌دارد. که مشهورترین رقص آن «هه لپه رکی» است که ریشه در اعتقادات میتراثیسم و مهرپرستی دارد.

### 3- عرفان و تصوف

در استان کردستان دو فرقه عمده تصوف وجود دارد، 1- طریقه قادریه و 2- طریقه نقشبندیه

طریقه قادریه را مریدان شیخ عبدالقادر گیلانی (غوث گیلانی) شامل می‌شود. پیروان این طریقت درک حقیقت و وصول به حق را در قیل و قال سماع می‌دانند و با حالت دف‌زنان سر خود را به حالت خاصی به جلو و عقب برده و به عالم جذب می‌روند و هر بیننده‌ای را شیدای خود می‌کنند. در استان نزدیک به 60 خانقاه وجود دارد که هر هفته برنامه ذکر و سماع در آنها برپاست.

طریقه نقشبندیه: موسس این طریقه خواجه بزرگ مولانا بهاء‌الدین محمد نقشبند بخارایی است. مروج این طریقت در کردستان مولانا خالد نقشبندی است. پیروان این طریقت عرفان و وصول به حق و درک حقیقت را در تفکر و سکوت می‌دانند و برخلاف طریقت قادریه از قیل و قال و سماع پرهیز می‌کنند.



## جاذبه های طبیعی

استان کردستان با داشتن اقلیم منحصر به فرد تنوع زیستی زیبایی را (گیاهی و جانوری) در خود جای داده است . آب و هوای استان دارای ویژگی های اقلیم معتدل سرد می باشد . وجود ارتفاعات و دره های ژرف و وزش باد غربی پوشش های گیاهی غنی و متنوع و زیبایی را در کردستان به وجود آورده است . مهم ترین تفرج گاه های استان به قرار زیر می باشند:

دریاچه طبیعی زیریوار شهرستان مریوان

سد شهید کاظمی

سد وحدت قشلاق

رودخانه قزل اوزن که از کوه های چهل چشمه سرچشمه می گیرد .

رودخانه قشلاق که از ارتفاعات شمالی شهرستان سنندج سرچشمه می گیرد

رودخانه سیروان که پس از دریافت آب های جنوب - غرب و مرکز استان وارد استان کرمانشاه می شود .

چشمه با باگرگر در هیجده کیلومتری شمال شهر قروه

چشمه گواز در 50 کیلومتری شمال غربی کامیاران

کردستان به سبب ویژگی های بیوکلیماتیک دارای تنوع زیستی گیاهی و جانوری بوده که هر کدام از جذابیت های فوق العاده ای برخوردار می باشند .

## کشاورزی کردستان

قسمت اعظم استان بر روی رشته کوه زاگرس قرار گرفته و به همین دلیل به لحاظ اقلیمی دارای شرایط ویژه ای می باشد و اشکال مختلف اراضی شامل کوه های مرتفع ع دره های عمیق ، دشت های دامنه ای ، فلات ها و اراضی پست در این استان وجود دارد . اقلیم های خشک تا خشک سرد ردر استان با متوسط بارندگی 250 میلی متر (بیجار) تا اقلیم نیمه مرطوب معتدل در غرب استان با متوسط بارندگی حدود 800 میلی متر (مریوان) در استان یافت می شود . نواحی شرقی و مرکزی استان متأثر از آب و هوای برخی نواحی مرکزی ایران و مناطق غرب متأثر از آب و هوای مدیترانه ای است که حضور عناصر مدیترانه ای

همراه با بارندگی مناسب مؤید این نظر است . به طوری که رایط مذکور سبب شده است که جنگل های بلوط در این منطقه حضور داشته ولی نواحی شرقی استان دارای پوش استپی می باشد . بیشتر نواحی غربی ، کوهستانی و اغلب پوشیده از جنگل های طبیعی و در نواحی شرقی استان اراضی مسطح ، دشت ها و فلات های نسبتا وسیعی وجود دارند . از مساحت استان 49.6 درصد معادل 1400 هزار هکتار مراتع ، 11.3 درصد معادل 320 هزار هکتار جنگل و 39.1 درصد معادل 110 هزار هکتار اراضی زراعی به خود اختصاص داده است .

قابلیت ها و مزیت های توسعه بخش کشاورزی

وجود منابع آبی کافی در استان

وجود منابع خاک کافی در استان

بارندگی مناسب در استان

مراتع غنی و زیاد

منابع ژنتیکی گیاهی و دامی متنوع در ایتان و منحصر به فرد مانند بز مرغز ، اسب کردی

جمعیت روستایی با توزیع متعادل در مناطق روستایی

امکان ایجاد صنایع تبدیلی برای افزایش ارزش افزوده

وجود شرایط مناسب اقلیمی برای توسعه باغات دیم

ظرفیت بالای تولید شیر و گوشت قرمز در استان

وجود نیروی متخصص و تحصیل کرده کشاورزی در استان

وجود دشت های حاصلخیز از جمله دشت مریوان ، دشت قروه و بیجار

استان دارای 6 حوزه منابع آبی ، سیروان ، قزل اوزن ، زرینه رود ، سیمینه رود ، راز آور ، زاب و رودخانه های متعددی می باشد و مجموع روان آب های استان حدود 8.7 میلیارد متر مکعب که 17 درصد از منابع آب استان مورد بهره برداری قرار می گیرد .

وضعیت عمومی کشاورزی استان کردستان

بر اساس مطالعات جامع توسعه اقتصادی اجتماعی استان کردستان ،

واحدهای اراضی که برای زراعت آبی به شرط تامین آب قابلیت دارند ، مساحتی حدود 5400 هزار هکتار ، واحدهای اراضی برای کاربری دیم 720 هزار هکتار ، برای مرتع 1800 هزار هکتار معین شده است و اراضی مرتعی حدود 1400 هزار هکتار و جنگل حدود 320 هزار هکتار می باشد ، ارقام یاد شده نشان می دهد که استان با داشتن 1.26 درصد از زمین های آبی و 9.46 درصد زمین های کل کشور ، در مقایسه با سایر استان ها در کشت آبی رتبه هیجدهم و در کشت دیم رتبه دوم را دارا می باشد و سالیانه 860 هزار تن محصولات زراعی تولید می شود که معادل 1.85 درصد کل تولید کشور است .

23 هزار هکتار از اراضی استان به کشت محصولات دائمی اختصاص یافته (رتبه 24 در کشور) و حدود 100 هزار تن محصولات زراعی تولید می شود که معادل 1.85 درصد کل تولید کشور است .

محصولات عمده زراعی استان ، شامل غلات ، حبوبات ، نباتات علوفه ای علوفه ای و سیب زمینی و محصولات باغی امل انگور ، توت فرنگی ، گردو و دیگر محصولات باغی ویژه مناطق سردسیری می باشد . توت فرنگی استان کردستان به دلیل مرغوبیت بالای آن ، جایگاه خاصی در بازارهای داخلی کشور دارد و به علت ارگانیک بودن آن جایگاه خاصی می تواند در صادرات غیر نفتی داشته باشد .

توسعه کشت محصولات باغی به ویژه مو دیم در اراضی شیب دار و فاقد پتانسیل زراعی در شهرستان های بانه و مریوان که دارای بارندگی قابل توجه اند ، از ویژگی های دیگر باغبانی استان است .

استفاده از ماشین آلات کشاورزی تقریبا محدود و به ور کلی حدود 85 درصد فعالیت های زراعی در استان به صورت مکانیزه یا نیمه مکانیزه انجام می گیرد و ضریب مکانیزاسیون موجود 51% می باشد .

تعداد کل دام های استان 2300 هزار راس به تعداد 38 درصد گوسفند و بره ، 12 درصد بز و بزغاله ، 44 درصد گاو و گوساله و 6 درصد آن را تگ سمی ها تشکیل می دهد . همچنین استان با داشتن حدود 3.5 میلیون واحد دامی از تراکمی به میزان دو برابر سطح کشور برخوردار است .

#### بخش صنعت و معدن استان

استان کردستان به لحاظ دارا بودن پتانسیل های خوب از جمله آب و خاک و معادن می تواند در زمینه تولیدات صنعتی رشد و توسعه یابد . استان دارای ذخایر قابل توجه مواد معدنی است و سنگ های تزئینی با تنوع فراوان در رنگ ، شاخص ترین ماده معدنی منطقه می باشد . در حال حاضر استان دارای 138 معدن فعال با بیش از 8.4 میلیون تن

استخراج سالیانه و اشتغال زایی 1350 نفر می باشد .

ماده معدنی	تعداد معادن فعال	میزان استخراج سالیانه 1000 تن / سال	ذخیره ماده معدنی 1000 تن
سنگ آهک	7	1460	13400
سنگ گچ	1	15	2200
سنگ ساختمانی	66	2456	38910
مرمریت قرمز	13	60	3850
تراورتن	2	20	300
مرمر	27	325	100880
اونیکس	7	18	187
گرانیت	3	7	743
پومیس	5	211	15461
دولومیت	1	5	1500
سیلیس و فلدسپار	2	10	115
آنتیموان	1	0.7	10
سنگ آهن	2	180	5400
نمک آبی	1	5	0
کل	138	4833	352156

در حال حاضر توسط اسزمان زمین شناسی ، سه لکه طلا در استان شناسایی شده ، که یکی از معادن توسط شرکت خارجی در حال استخراج و بهره برداری است . سرمایه گذاری دولت با مشارکت بخش خصوصی در فعالیت های معدنی ، احداث صنایع مرتبط با معدن بخصوص در زمینه کانی های فلزی و غیر فلزی ، تربیت نیروی انسانی ماهر و تاکید بر اکتشافات تفصیلی در زمینه شناسایی کانسارهای فلزی و کانی های غیر فلزی از جمله سیاست های و خط مشی های اجرایی مشخص برای تحقق اهداف توسعه استان در بخش معادن می باشد . استان کردستان علی رغم ذخایر مواد معدنی و شرایط اقلیمی جزو استان های توسعه نیافته صنعتی است و صنعت استان در کل کشور رتبه 26 را دارا می باشد . در حال حاضر امکانات و مزیت های نسبی استان از قبیل آب و هوا ، گاز ، برق فراوانی نیروی کار ، رشد مراکز آموزش عالی استان ، ارائه خدمات زیر بنائی در شهرک های صنعتی و اعتبارات و تسهیلات به

سرمايه گذاران نقش بسزايي د بهبود روند توسعه صنعتي استان ايفا مي نمايد .

ظرفيت سالانه	توليدات	نام واحد
14700 تن	شير ، خامه ، پنير ، كره ، بستني	شير پاستوريزه
4000 تن (10 ميليون متر مربع)	نخ و پارچه	نساجي كردستان
7.2 ميليون متر مربع	پارچه	شين بافت
4 ميليون متر مربع	پارچه	نساجي قروه
35000 متر مربع	فرش	نخشين
900 تن	نخ اكريليك	كارخانه شاهو
100000 متر مربع	فرش	كارخانه غرب بافت
4000 تن	لوله هاي PE	پلاستيك زمزم
2400	گوني و نخ PP	كارخانه نيك الياف
100 تن	دكمه	كارخانه دكمه صدف
828000	سيمان پورتلند	كارخانه سيمان كردستان
150000	گچ	كارخانه گچ كردستان
40000 متر مربع	سنگ گرانيت	كارخانه سنگ گرانيت سعيد
1000 تن	شبكة هاي فلزي	كارخانه ESTEN غرب
13200 تن	لوله و اتصالات	صنايع مفتولي كردستان
5500 تن	چسب	كارخانه چمن گل
45000 متر مربع	رادياتور	كارخانه آلومين
360000	آرد	كارخانه آرد فجر
72000	آرد	كارخانه آرد سهند
3500 تن	نخ BCF	كارخانه شيان
2 ميليون متر مربع	موكت	كارخانه كريشه
300 تن	توليدات لاستيك	كارخانه احيا صنعت باختر
1 ميليون تن	سراميك	كارخانه كاشي كسري

570 تن	ویفر و تافی ، پفک نمکی	کارخانه کیمیاک
10000 تن	سنگ گرانیت	سنگ شکن گروس
57000 تن	آرد	کارخانه آرد گلنام سقز
2000 تن	مصنوعات نخی	کارخانه پردیس

صنایع دستی

استان بسیار متنوع و دارای قدمتی تاریخی است که فرش بافی و نازک کاری با شهرت و گلیم بافی ، نساجی ، گیوه بافی و زیور آلات محلی از مهم ترین آنهاست.

پتانسیل های بازرگانی و تجاری استان

استان کردستان به دلیل مجاورت با مرز مشترک 230 کیلومتری با کشور عراق ، وجود مشابهت های قومی ، فرهنگی ، و ارتباط خویشاوندی بین شهروندان دو کشور و قرار گرفتن در مسیر ترانزیتی جنوب و شمال غرب کشور دارای ظرفیت ها و توانمندی های بالقوه ای می باشد . همچنین وجود 3 بازارچه فعال مرزی در شهرهای بانه ، مریوان و سقز ، وجود 13 تعاونی مرزنشین با حدود 280 هزار نفر جمعیت ، وجود بانک های تجاری با قابلیت عملیات تجاری بین المللی ، وجود مؤسسات بیمه ای و شبکه بازارهای محلی و فرا منطقه ای پتانسیل بالایی را جهت صادرات و واردات کالا دارا می باشد .